

REPRESENTATIONS OF THE FIRE IN ROMANIAN PHYTONYMY

Radu Drăgulescu

Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Our paper demonstrates the Latin origins of the Romanian language and Latin originated terms spread through the botanical terminology, a phenomenon which, as considered by E. Coşeriu is not enough highlighted (given that the individual speaker became creator of language / poetry whenever he named a flower. We identify and analyze the phytonyms composed using the Latin originated term "foc" (fire) and its correspondences and their implications in the respective language structures. The conclusion of our work is that once known, botanical lexicon of a specific region is not only a thesaurus but also a document of the resident population and places of the past. Botanical popular terminology has primarily a practical value, designating, distinguishing and categorizing elements of the plant kingdom within the given natural reign, but also has a high theoretical significance, especially for linguists, both by the ethimons to which they send back and by the metaphorical meanings the phytonyms mostly have.

Keywords: romanian phytonyms, conotation, denotation, latinity, etnobotany, focus

Analiza noastră porneşte de la colaborarea cu Constantin Drăgulescu, în vederea realizării *Dicţionarului explicativ al fitonimelor româneşti*¹, care completează substanţial *Dicţionarul* lui Al. Borza², ce cuprinde, pe lângă câteva mii de nume de plante maghiare, săseşti, germane, franţuzeşti, engleze, ruseşti, ucraineene, sârbeşti, bulgăreşti, turceşti, şi 10.906 nume româneşti de plante pentru 2.095 specii. Prin publicarea *Dicţionarului explicativ al fitonimelor româneşti* şi a *Dicţionarului de fitonime româneşti*³, Constantin Drăgulescu a ridicat numărul numelor româneşti de plante cunoscute la 21.839 fitonime cunoscute până în prezent, fitonime care aparţin unui număr de 3.227 specii de plante indigene şi exotice, spontane şi cultivate. La acestea se adaugă 3.070 nume de soiuri şi 612 termeni care desemnează de părţi (organe) de plante. Astfel, fitonimia românească însumează, deocamdată, peste douăzeci şi şase de mii de termeni.

Focul joacă un rol esenţial în toate mitologiile şi religiile lumii, inclusiv în creştinism, unde Hristos este pus în relaţie directă cu acest element fundamental, dar, are mai multe implicaţii în acelaşi timp, pornind de la sabia de foc a Arhanghelului Mihail şi până la Lucifer şi flăcările Iadului.

Cele mai multe aspecte simbolice ale focului sunt cuprinse în doctrina hindusă⁴ unde cunoaşte ipostaze fundamentale. *Agni* (focul casnic, obişnuit), *Indra* (trăsnetul) şi *Surya* (soarele) sunt focurile lumilor terestră, intermediară şi cerească, existând şi alte două focuri, cel al penetrării sau absorbţiei (*Vaishvanara*) şi cel distrugător (o latură a lui *Agni*). Focul corespunde Sudului, roşului, verii, inimii, reprezentând pasiunile, în special dragostea şi

¹ Constantin Drăgulescu, *Dicţionarul explicativ al fitonimelor româneşti*, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.

² Al. Borza, *Dicţionar etnobotanic*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1968.

³ Constantin Drăgulescu, *Dicţionar de fitonime româneşti*, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.

⁴ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri*, Iaşi, Editura Polirom, 2009, p. 404.

mânia, dar și spiritul sau cunoașterea intuitivă⁵. Focul reprezintă inclusiv sufletele rătăcitoare, dar și Spiritul divin, Brahma. În Veda, Agni reprezintă sacralitatea focului și este descris prin epifanii înflăcărâte (plete de foc, obraz de aur etc), fiind totodată veșnic tânăr, pentru că renaște cu fiecare foc nou⁶. El este stăpân al casei, calitate în care alungă beznele, duhurile rele și apără de boli și vrăji. De aceea relațiile oamenilor cu el sunt mai strânse decât cu ceilalți zei⁷. Pe de altă parte, el este cel care a străbătut Apele Primordiale și le-a fecundat, relevând o concepție cosmologică arhaică: crearea lumii prin unirea elementului arzător cu principiul acvatic⁸.

Druzii aprindeau, de Bealtaine (*foc strălucitor*), focuri mari, pentru a marca începutul verii. În *De Bello Gallico*, Cezar⁹ pomenește și el de practici ale galilor care implicau focul, practici ce sunt interpretate astăzi drept sărbătorirea paștelui păgân.

În numeroase cazuri, focul are un rol purificator și restaurator, fie că ne gândim la Eroii Gemeni, fie că ne gândim la Pasărea Phoenix. De multe ori, purificarea prin foc este pusă în relație cu purificarea prin apă aspect evidențiat de alternarea Potopului cu Seceta.

Pentru azteci¹⁰ focul are proprietatea de a transforma apa terestră în apă cerească, apa impură în apă divină, reprezentând astfel o sursă a regenerării periodice.

În numeroase tradiții focul reprezintă un mesager dinspre lumea viilor către lumea morților.

De asemenea, are o evidentă simbolistică sexuală, în special legată de modul inițial de obținere a focului, prin frecare. Ideea este prezentată în detaliu de Mircea Eliade, care evidențiază și caracterul ambivalent al focului: divin sau demonic (atunci când, în mod magic, ia naștere în organul genital al vrăjitoarelor)¹¹. Tot Eliade¹² ne informează că cea mai veche atestare a utilizării focului datează de la Ciu Ku-tien (~ 600.000).

În viziunea lui G. Bachelard¹³, prima ipoteză științifică despre producerea focului ar fi amorul. Focul ar fi fiul omului. G. Durand¹⁴ distinge două „constelații psihice” în funcție de modul de obținere a focului: prin frecare sau prin percuție, caz în care se află în relație directă cu fulgerul și săgeata și este purificator și iluminator, adică prelungirea prin ardere a luminii (aici putând fi incluse și soarele, focurile de elevație și de sublimare, riturile de incinerare etc). Focul a devenit un simbol al unor zeități sau a început să fie reprezentat de unele entități divine începând cu hinduismul și religiile iraniene și până la Hristos. Dumnezeu i se înfățișează lui Moise sub forma unui tufiș în flăcări, iar imaginile biblice în care purificarea lumii se va face prin foc sunt elocvente. Pseudo-Dionise Areopagitul¹⁵ explica simbolistica teologică a focului: „Teologia, după cum se poate constata, situează alegoriile privind focul mai presus de toate celelalte. Ai să remarci negreșit că nu ne reprezintă doar **roți în flăcări**, ci și animale arzând și oameni cuprinși de foc; ea închipuie în jurul esențelor cerești mormane de jăratie aprins și fluvii rostogolind flăcări cu un zgomot asurzitor. Ea afirmă pe deasupra că tronurile sunt arzătoare și invocă etimologia cuvântului **serafim** pentru a declara că inteligențele acestea superioare sunt incandescente și pentru a le atribui însușirile și atributele

⁵ *Ibidem*, p. 404.

⁶ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol I, Chișinău, Editura Universitas, 1994, p. 218.

⁷ *Ibidem*, p. 218.

⁸ *Ibidem*, p. 219.

⁹ *Apud ibidem*, p. 405.

¹⁰ *Ibidem*, p. 406.

¹¹ *Ibidem*, p. 406.

¹² Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol I, Chișinău, Editura Universitas, 1994, p. 2.

¹³ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Iași, Editura Polirom, 2009, p. 406.

¹⁴ *Ibidem*, p. 406.

¹⁵ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Iași, Editura Polirom, 2009, p. 407.

focului. În genere, fie că este vorba de partea superioară sau de cea inferioară a ierarhiei, preferițele sale merg spre alegoriile având ca temă focul. Mi se pare că într-adevăr imaginea focului revelează cel mai bine modul în care inteligențele cerești i se conformează lui Dumnezeu. Din această cauză, sfinții teologi descriu adesea sub formă incandescentă această Esență supraesențială ce scapă oricărei figurări și constituie forma care oferă numeroase imagini vizibile a ceea ce poate fi numit proprietatea tearhică”.

Focul are, evident și o latură negativă, distrugătoare, dar care contribuie la simbolul de regenerare, de purificator, asemeni celui al apei. Spre deosebire de aceasta, care ajută la purificarea dorinței până la forma ei sublimă, bunătatea, focul este un purificator al spiritului sau spiritualizant, oscilând pe axa subconștient-supraconștient.

În concepția tradițională românească, focul se aprinde, se încinge, se ațăță, arde, e iute, e viu sau mort¹⁶, cu pară, cu flacăra, cu vâlvătaie, înăbușit, mocnit, bate, dogorește, bobotește, vâjje, se stinge. Termenul apare încă din *Codicele Voronețean*¹⁷: „Puțin focu câte lucruri arde!”, *Cazania* lui Varlaam¹⁸: „Focurile, vârtejele, spânzurătorile... și alte fealurimi de munci.”, *Psaltirea în versuri*¹⁹: „Cum-i argintul lămurit cu focul, `Ț sânt sfinte cuvinte curate”.

De asemenea, sunt evidente legături directe dintre foc și ciclul naturii, reliefate elocvent în tradițiile focului lui Sumedru, când, în noaptea dintre 25-26 octombrie sunt aprinse focuri mari pe dealuri, pe de o parte pentru a asigura recolte bogate în fructe, pe de altă parte pentru a celebra simbolic moartea și renaștere zeului (reprezentat de un copac pus pe foc).

Termenul foc provine din lat. focus, -um, care în latina clasică semnifica „vatră” (cămin, locuință și totodată microcosmos), iar în cea populară „foc”²⁰. Vatra este sufletul casei, ocrotitorul ei (a se vedea mai sus reprezentările lui Agni), constituind o împletire firească, indisolubilă între foc și pământ. Vechimea lui este evidențiată și de numărul mare al proverbelor, zicătorilor și expresiilor în componența cărora intră: a da cu mâna în foc, a băga mâna în foc, a sta ca pe foc, a pune pe cineva pe foc, a lua foc cu mâna altuia, a se arunca în foc pentru cineva, a pune paie pe foc, nu iese fum fără foc, a turna gaz pe foc, foc la inimă, a fi în foc, a lua focul în gură, a lua foc cu gura, a mânca foc, a se face foc și pară, focul dragostei, focul dansului, de foc, a strânge cu foc, a plânge cu foc etc. De asemenea, în limba română, constituie un superlativ absolut de superioritate: scump foc, harnic foc, frumoasă foc, de mama focului. Alte ori este un substitut al unui nume ce se preferă a nu fi rostit: ce, focului, nu înțelegi?, cum focului să nu plâng?, nu știu ce focul să-i mai fac.

O sursă bogată de material lingvistic (atât la nivel denotativ cât și conotativ) în privința reprezentărilor focului în tradiția românească, îl constituie fitonimia.

Între fitonimele românești am identificat un număr de 56 care sunt create cu ajutorul termenului *foc* și cu corespondente ale acestuia (jar, jărtic, flacăra, pară, vâlvătaie, pârjol, opaț, candelă etc). Nu am analizat fitonimele ce fac referire la soare și fulger, acestea constituind obiectul unei alte lucrări. Nu am analizat separat variante fonetice și lexicale ale termenilor din structura fitonimului (de ex. *arsenic*, *arsinea*, *arsinele*, *arsinic*, *arsenică*, *arsânică*, *arșenică*, *arșinic(ă)*, *arsânic* decât dacă denumesc specii diferite de plante, întrucât sunt variabile dialectale și nu constituie obiectul acestei lucrări, dar am individualizat

¹⁶ La români focul viu și cel mort sunt cele obținute prin frecare (a se vedea DLR, Tomul VI (Litera F-I/Î), p.150), dar focul viu desemnează și afecțiunea dermatologică numite zona zoster, brânca, erizipelul.

¹⁷ 123/10 apud DLR, Tomul VI (Litera F-I/Î), p.149.

¹⁸ 213, apud DLR, Tomul VI (Litera F-I/Î), p.149.

¹⁹ 38, apud DLR, Tomul VI (Litera F-I/Î), p.149.

²⁰ DLR, Tomul VI (Litera F-I/Î), p.151.

schimbările în cazul variantelor care diferențiază speciile botanice (*semenic, siminic, siminoc, simioc*) și care țin în mod direct de denotație, dar și de conotație, diversele forme evidențiind grade diferite de afectivitate și expresivitate.

Dintre fitonimele analizate, douăzeci și opt sunt concentrate într-un termen unic: *arsenic* (și variantele), *arzoaie, ațățătoare, candelă, flacăra, flăcărele, flămâzică, flox, focșor, focușor, focie, jar, oieșea, opaiț(ă), opalițal, opățel, otrățel(e), parpian, pâlălie, pârleac, piretru, pirule, pojar, pur, semenic, siminic, simioc, solovârviță*.

Cincisprezece se compun din doi termeni, dintre care două sunt formate prin hipotaxă, dintr-un substantiv în nominativ și un adjectiv calificativ: *siminic-sălbatic, siminoc-pitic*, iar unsprezece sunt construite prin hipotaxă, dintr-un substantiv în nominativ+substantiv în genitiv: *crinul-focului, culoarea-focului, floarea-focului, floarea-jarului, floarea-luminei, focul-drăguței, opaițul-pădurii, opaițul-Rodnei, para-focului, ruja-focului, vinețica-focului*.

Două sunt construite prin parataxă, din două substantive în nominativ, cel de-al doilea reprezentând o caracteristică: *măr-foc, prune-vârvoare*.

Din trei termeni se compun șase fitonime, formate prin hipotaxă, dintr-un substantiv în nominativ + prepoziție simplă + substantiv în acuzativ: *buruiene-de-spurcat, focăriță-de-munte, iască-de-scăpărat, siminic-de-câmp, siminoc-de-gălbinare, tufă-de-foc*.

Patru fitonime sunt compuse din patru cuvinte: un substantiv în nominativ + prepoziție simplă + substantiv în acuzativ+adjectiv calificativ: *ai-de-floare-roșie, buruiană-de-foc-ghiu, floare-de-foc-viu, iarbă-de-foc-viu*.

În privința posibilității studierii semantice a nomenclaturilor, Simina Terian consideră că „textemele realizează adeseori o reorganizare a opozițiilor echipolente din lexicul primar sub forma unor opoziții graduale și/sau privative”.²¹

Chiar dacă, la origine, multe dintre aceste configurații semantice au reprezentat metafore insolite, ele și-au pierdut, prin „repetare”, orice valoare „poetică”, devenind astfel expresii convenționale²².

Am adoptat ortografia propusă de DOOM2, conform căruia se scriu cu cratimă substantivele compuse cu unitate semantică și gramaticală mai mică decât a celor scrise într-un cuvânt, eventual, cu articulare și flexiune și la primul element, având structura substantiv + prepoziție + substantiv, substantiv + substantiv în nominativ, substantiv (articulat) + substantiv în genitiv. De asemenea, DOOM2 prevede generalizarea scrierii cu cratimă a compuselor nesudate care denumesc specii distincte de plante²³:

Ai-de-floare-roșie (*Adonis aestivalis* sau *Adonis flammea*): planta nu are nimic comun cu aiul sau usturoiul și de aceea credem că fitonimul derivă din rad. *ai- „a arde, a lumina”, cu semantică asemănătoare coresp. rom. ruja focului, culoarea focului și germ. Feuerröschen (*Adonis flammea*). Asemenea lui C. Drăgulescu, nu excludem binecunoscuta etimologie din lat. al(l)ium “usturoi”, din rad. i-e. *ālo-, *ālu- „plantă cu rădăcina îngroșată” (cf. și macedorom. ali, alie, aliu, meglenorom. al'ū, alb. aj) dar nu este de neglijat nici i.-e. *āi- „a arde, a lumina” din care gr. aitho „eu ard”, lit. aitrūs „pișcător, arzând în gură”, rom. ait „usturoiat, pișcător”.

Arsenic, arsinea, arsinele, arsinic (*Lychnis calcedonica*), ***arsenică*** (*Lychnis calcedonica*), ***Phlox paniculata***, ***arsânică*** (*Lychnis calcedonica*, *Phlox paniculata*), ***arșenică*** (*Phlox*

²¹ Simina-Maria Terian, *Textemele românești. O abordare din perspectiva lingvisticii integrale*, Iași, Institutul European, 2015; a se vedea și „Premise pentru o poetică a textemelor”, in: *EITM5*, Târgu Mureș http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETM5_Part41.pdf.

²² Simina Terian, „Premise pentru o poetică a textemelor”, in *EITM5*, Târgu Mureș http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETM5_Part41.pdf.

²³ DOOM2, p LXX-LXXIII.

paniculata); **arșinic(ă), arsânic, arsânic-de-grădină, urșinic** (*Lychnis calcedonica*): cf. rad. i.-e.*arg'- "a lumina, alb" (din care și trac. *arzas „alb”, oronimul rom. Arjana în Mții Cernei), redând culoarea roșie a florilor ca și alte nume ale primei plante, focșor, para focului, scânteioară ș.a. Poate tot din rad. i.-e.*arg'- avem rom. arzoi, arzoaie „aprins, înfocat”, arzos „focos, arzător”, arșiță “căldură mare” (cf. și lat. arsura “arsură”). Precizăm că soiurile cu flori roșii ale speciei ornamentale *Phlox paniculata* se numesc **arsenică** și **ursărele**, germ. Flammenblume, magh. lángvirág „floarea-flacără” (cf. și cu numele științific *Phlox* gr. < phlox „flacără”). La fel *Dianthus barbatus* (tot cu flori roșii) poartă și numele **ursinică, ursuele, ursărele** (și germ. Brennende Liebe „iubire înflăcărată”), fără a putea fi raportate la termenii arsenic și respectiv urs.

Arzoaie (*Dictamnus albus*): numele poate proveni prin conversiune gramaticală de la verbul a arde (< lat. ardere) sau din rad. i.-e. *arg'- „alb, a lumina” din care și termenii arzoi, arzoaie „aprins, înfocat”, arzos „focos, arzător” (a se vedea arsenic). Planta are flori alburii, strălucitoare și conține uleiuri eterice care în zilele toride se autoaprind, fenomen care a generat și numele floarea focului, floarea luminei.

Ațâțătoare (*Anacampteros* sp.): denumirea științifică se traduce „plantă care readuce iubirea” (gr. anacamptein “a (se) întoarce; a restabili” gr. éros “iubire”). Ar avea, așadar, efect afrodisiac, ațâțător (a ațâța „a îviorea focul; a întărâta” din lat. *attitiare < lat. titio „tăciune, jar”). Există și *Sedum anacampteros*, denumire care ar putea explica faptul că, pe alocuri, sătenii români folosesc specii de *Sedum* la ritualuri și vrăji de dragoste.

Buruiană-de-foc-ghiu (*Hypericum perforatum*): remediu contra eczemelor numite în popor foc viu, foc ghiu (< lat. focus și lat vivus); posibil din rad. i.-e. *bher- “a crește, a se umfla, a se ridica” v.ind. bhūrih “abundent, mult, tare”, țig. burr „buruiană”. Din română există scr., bg. burjan, rus. burian, magh. burján „buruiană”.

Buruiene-de-spurcat (*Chrysosplenium alternifolium, Isopyrum thalictroides*): au fost leacuri contra eczemelor, impetigo/spurcat (a se vedea buruiana spurcului); unii traduc denumirea științifică *Isopyrum* „asemenea focului” (planta conține alcaloidul iritant izopirona) și pe principiul „similia similibus curentur” s-a folosit contra eczemelor (homeopatie populară).

Candelă (*Aquilegia vulgaris*), **candeluță**, (*Aquilegia vulgaris, Silene alba*): și sârbii au pentru speciile de *Aquilegia* fitonimul kandiljca, kandilka. Rom. candelă „lampă cu ulei” provine din lat. candela, eventual prin mijlocire slavă, cf. sl. kanūdilo „candelă, lampă” (cf. bg., sb. kandila), ngr. kándila. Există și engl. candle „lumânare”, macedorom. cāndilā, istrorom. candel, alb. kadil'e, tc. și bg. kandil, it. candela. La acestea amintim teonimele trace Candaon, Candaules (din rad. i.-e. *kand “a lumina”). Primul teonim, scris și Kandaois, era zeul războiului la creștonii traci din Mygdonia, numele fiind foarte asemănător cu Skanda (Karttikeya), zeul vedic al războiului (poate în legătură și cu rom. scandal, „tărăboi”, fr. scandalle, mgr. skándalon). Presupunem că atât subst. rom. candelă cât și fitonimele de mai sus au la origine rad. *kand “a lumina” (speciile de mai sus numindu-se și focșor și respectiv opaiță). Și pentru *Impatiens balsamina* s-a consemnat numele **candeluțe**, etimologie populară în loc de caneluțe.

Crinul-focului (*Hemerocallis fulva*), considerat a proveni din sl. crinū, dar există și nume științific *Crinum* (> fr., engl. crinum) care are la origine gr. krinon „crin”. Cei mai mulți crini sunt numiți după culoarea petalelor (alb, albastru, galben, mărmurit, pestriț, roșu, vârgați, vânăt, culoarea focului. Crinul focului este un calc după germ. Feuerlilie.

Culoarea-focului (*Adonis flammea*): planta are flori de culoarea focului.

Flacăra (*Clivia miniata*, *Hemerocallis fulva*, *Phlox paniculata*) < cf. lat. *flaccula < facula, gr. phlox „flacăra”), redând culoarea florilor.

Flăcările (*Centaurea phrygia*) se numeşte așa din cauza florilor sale ca nişte limbi de foc.

Flămâzică (*Draba* spp., *Erophila verna*) cf. flămând (< lat. famelicus „flămând”), cf. și cu germ. Hungerblume. Plantele cresc pe soluri sărace ori chiar pe stânci și sunt foarte firave, plâpânde. Există și credința populară că în primăvara în care sunt multe flămânzele (*Erophila verna*) va fi foamete (recolte slabe de cereale). *Draba lasiocarpa* crește pe stânci. Posibil ca fitonimele să fie etimologii populare după o temă *flam- cu semantica „a arde” (din care dacorom. flamă, macedorom. fleamă, lat. flamma, gr. phlomos „flacăra”) ca și numele științific (gr. drabe “arzător, pișcător”).

Floare-de-foc-viu (*Hypericum perforatum*): prin foc viu poporul înțelege eczema, brânca, erizipelul, zona zoster; a se vedea buruiană de foc ghiu.

Floarea-focului (*Dictamnus albus*) a se vedea arzoaie.

Floarea-jarului (*Dianthus carthusianorum*): inflorescența plantei este roșie ca jarul (< sl. žarŭ)

Floarea-luminei (*Dictamnus albus*) a se vedea arzoaie.

Flox, flux (*Phlox paniculata*): din numele științific (gr. phlox „flacăra”, aluzie la culoarea florilor unor varietăți) din care și fr. phlox, engl. phlox, germ. Phlox ș.a.).

Focăriță-de-munte (*Hieracium aurantiacum*): planta crește la munte și are inflorescențe de culoarea focului;

Focșor (*Anagallis arvensis*, *Gladiolus gandavensis*, *Lychnis calcedonica*), a se vedea focșor.

Focul-drăguței (*Lychnis calcedonica*), Fitonimul focul drăguței poate și o adaptare după corespondentul german brennende Liebe „dragoste aprinsă” (drăguță < drag < sl. dragŭ).

Focușor (*Aquilegia vulgaris*, *Ceratodon purpureus*, *Gladiolus gandavensis*, *Vaccaria pyramidata*): plantele au flori roșii (cele ornamentale au și soiuri cu flori roșii), ca focul, la propriu și la figurat. Mușchiul *Ceratodon purpureus* are culoare roșietică dar și crește pe foste vetre de foc.

Focie (*Fuchsia coccinea*) s-au suprapus, probabil, termenii foc (culoarea florilor) și fucsie.

Iarbă-de-foc-viu (*Campanula glomerata*): s-a întrebuițat contra erizipelului și eczemelor numite popular foc viu; a se vedea buruiana de foc ghiu.

Iască-de-scăpărat (*Fomes fomentarius*, *Phellinus ignarius*) < a scăpăra cu etimologie necunoscută după DLR, autohton după I.I. Russu²⁴, trama uscată a ciupercilor punându-se pe amnar pentru a se aprinde la lovirea cu cremenea (semnatica din sfera focului se regăsește și în numele lor științifice: lat. fomes „material pentru aprins, combustibil”, lat. ignarius „de aprins”).

Jar (*Chaenomeles japonica*), de la culoarea florilor, roșie-aprinsă ca jarul (cf. sl. žarŭ, rad. i.-e. *g' ūer-, *g' ūerə- „a arde, a fi fierbinte”; M. Vinereanu consideră subst. rom. jar de origine traco-dacă). Germanii îi spun Feuerbusch „tufa de foc”. Nu este exclus ca fitonimul românesc jar să fi apărut sub influența corespondentului german Scharlochquite „gutui roșu-aprins”.

Măr-foc: fitonimul măr pare a proveni din lat. *melus < lat. malus, gr. melon, málon, dar ar putea fi prelatin cf. alb. mollë.

Mușchi-de-foc (*Funaria hygrometrica*), apare în locurile unde au avut loc incendii recente.

Oieșea, oieșié (*Urtica urens*), **oișea** (*Urtica dioica*, *Urtica urens*), **oieție** (*Urtica urens*), ultimul fitonim pare a fi o transcriere greșită a lui oieșié. A. Avram²⁵ presupune că

²⁴ I. I. Russu, *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

²⁵ A. Avram, *Contribuții etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997.

numele ar deriva din fitonimul voieș(t)niță (*Mentha longifolia*), dar nu sunt asemănări între plantele în cauză. Fiind vorba despre specii de urzici, trebuie găsită o semantică din sfera „a ustura, a arde”. Am putea presupune că oieșea este o etimologie populară după *ojejea din verbul a ojji „a arde, a lua foc” (< sb. ožeči, ožežem), ojic, ojig „jărăgai; mâncărime, arsură esofagiană” (< scr. ožig „flacăra”, ožeg „cicatrice de arsură”, scr. užeg, rus. ožog „arsură”; de comparat și cu v.ind. jigharti „a arde”). Sârbo-croații spun urzicii și žara, cu sensul „planta care arde ca jarul”, iar germanii Feuernessel „urzică-foc”, Brennessel „urzică arzătoare, care arde”.

Opaiț(ă) (*Melandrium album* actualmente *Silene alba*, *Melandrium rubrum* actualmente *Silene dioica*, *Silene heuffelii*), **opaiță albă** (*Melandrium album* actualmente *Silene alba*), a se vedea opățel.

Opaiță-roșie (*Melandrium rubrum* actualmente *Silene dioica*), a se vedea opățel.

Opaițul-pădurii (*Silene heuffelii*), a se vedea opățel.

Opaițul-Rodnei (*Lychnis nivalis*), a se vedea opățel.

Opaițul, opaițel (*Melandrium album* actualmente *Silene alba*), a se vedea opățel.

Opățel (*Lychnis calcedonica*, *Lychnis coronaria*, *Lychnis flos-cuculi*, *Melandrium rubrum* actualmente *Silene dioica*): florile au formă de opaiț “lampă”, cf. sl. opajeci, cf. și rom. vâpaie, vâpaiță și alb. vapë “flacăra, arșiță”; după M. Vinereanu termen prelatin, caracteristică evidențiată și de gr. lychnos „lampă” din care numele științific *Lychnis*. Fitonimele compuse redau culoarea florilor, ecologia și răspândirea (*Lychnis nivalis* crește numai în Munții Rodnei).

Otrățel(e) (*Aldrovanda vesiculosa*, *Asperugo procumbens*, *Borago officinalis*, *Ceratophyllum demersum*, *Cynoglossum officinale*, *Onosma arenarium*, *Utricularia vulgaris*). *Anchusa*, *Cynoglossum*, *Onosma*, *Borago*, *Asperugo*, *Ceratophyllum* sunt aspru păroase ori înțepătoare și terestre (cu excepția speciei *Ceratophyllum demersum*). C. Drăgulescu presupune că numele lor românești derivă dintr-o temă *ostr-/*astr-, cu semnificația „spin”, cf. v.ind. ashtra, av. astra „spin, ghimpe, țep”, lit. astrus, ostru „ascuțit, vâr” ori sunt împrumutate din slavă, date fiind pol. ostrozielle, ostreń, rus. ostrița (*Asperugo procumbens*, *Cynoglossum*). Maghiarii au fitonime foarte asemănătoare: atratzel la 1578, atracel la 1583, aratzél și mezei arratzel, poate în loc de atracél, atlacér (*Cynoglossum officinale*), atraczel fű la 1590, atraczél (*Borago officinalis*), atlacér, atracé, atracél, atraczél (*Anchusa officinalis*), tövisses atratzél, vad-atratzél (*Echium vulgare*), festö atratzél (*Alkanna tinctoria*), atracél (*Utricularia vulgaris*), atracéllapu (*Ajuga reptans*), atracél la 1525 (*Tanacetum vulgare*), probabil, împrumutate de la români sau slavi. Dacii numeau planta *Cynoglossum officinale* usazila cu presupusul înțeles „planta arsurilor”²⁶. Nu excludem ca în partea inițială a fitonimului atrățel (*Cynoglossum officinale*) să fie lat. ater „negru, întunecat” (probabil tot din i-e. *at(e)r-“foc”, cu înțelesul inițial „ars”), căci în rusește planta se numește cernokoren. De altfel, majoritatea speciilor enumerate sunt de culoare verde-închis sau au flori închise la culoare. Pentru speciile *Anchusa officinalis*, *Borago officinalis*, *Cynoglossum officinale*, *Onosma arenarium*, cu flori ca niște urciorașe sau mameloane, comparația cu lat. utricellus este și ea potrivită. Din confuzia baranță (*Onosma arenaria*) cu garanță (*Rubia tinctorum*) ultimei specii i s-a atribuit fitonimul **otrățel**.

Para-focului (*Dianthus chinensis*, *Lychnis calcedonica*): aluzie la florile de un roșu aprins ale plantelor. Substantivul pară „flacăra” pare că derivă din verbul a păli, a pălai „a arde” <

²⁶ C. Drăgulescu, R. Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2000.

sl. paliti, din care și subst. pălălaie „foc mare” cf. și ceh. pala „flacăra” ori din sl. para „fum, abur”. C. Drăgulescu are convingerea că se poate face legătura cu macedorom. piră „flacăra” < gr. pyros „foc”, trecerea la forma pară făcându-se sub influența subst. pară (fructul părului), para focului fiind un pleonasm. M. Vinereanu consideră subst. pară de origine traco-dacă.

Parpian, pârpiant, perpian (*Antennaria dioica*, *Filago spp.*): de comparat cu magh. parlagi gyopár și papirvirág, germ. Papierblume (*Antennaria dioica*). Eventual, ar putea avea înțelesul corespondentelor semenic, siminoc, adică să conțină termenul pară „flacăra” (a se vedea para focului) ori tema pâr/pâr/perp- din verbul a pâr/pâr/perpeli „a frige, a pârlî” cf. și bg. pripalja, scr. pripaliti. O eventuală origine în substantivul pârpor „arșiță; foc de paie; plăpând, care nu rezistă la frig; cenușă udă” ar da fitonimelor atât semnificația „plante de locuri pârlite de soare” ori „plante uscate care ard ca paietele” sau „plante cenușii” (a se vedea și pârpor, parpalac). Forma pârpiant sugerează o evoluție din subst. pâr, planta fiind pârpoasă și numită de maghiari szörös fű „iarbă pârpoasă”.

Pălălie (specie neidentificată): ar putea fi o plantă înaltă, caz în care trimitem la subst. pălălie „femeie foarte înaltă”, pălălău „înalt și subțire” sau o plantă roșie ori cu flori ca focul, situație în care semantica o apropie de verbul a pâlăli „a arde cu flacăra mare; a flutura”, a pâlăi, a pâlălăi „a fâlfâi, a flutura; a tremura” (a se vedea și păleină). În cazul în care planta crește în locuri umede fitonimul s-ar poate raporta la rad. i.-e. *pel-, *pleu- „a curge; a (se) vărsa; umed” și *peled „umed, apăsător”, lat. palus, paludis, lit. palios, trac. *pala „mlaștină”, gr. pelós, dor. pálos „noroi”. Poate aceeași origine au magh. palka (*Cyperus*), pol. pałka (*Typha*) care desemnează specii palustre și acvatiche.

Pârleac (*Nardus stricta*): fitonimul ar trebui să aibă semantica din sfera „pâr” ori „înțepător” fiindcă planta are frunze rigide, motiv pentru care mai este numită și țapoșică. Cel mai probabil are aceeași origine cu subst. pârlac „resturi de pâr, oase, dintr-o oaie mâncată”, respectiv pârle „oaie cu lâna pe jumătate încrețită”. Dat fiind faptul că planta formează pajști întinse ce au (mai ales spre sfârșitul verii) o culoare palidă, gălbuie, nu excludem posibilitatea ca fitonimul să derive din aceeași temă cu adj. pârlic „ars; ofilit”, subst. pârlicură „arsură, loc ars de foc” < vb. a pârli cf. bg. pârlija, sb. prljiti. Sau fitonimul pârleac este în legătură cu subst. rom. pârlo(a)g(ă), meglenorom. pârloagă, scr. parlog, slov. prêlog, magh. parlag „țarină/ogor (nelucrat)”, cf. sl. prêlogu „schimb” cu subînțelesul rotație de culturi; după M. Vinereanu termenul pârloagă este traco-illiric. Existând și corespondentul pârul dracului, trimitem și la subst. pârlea(c) „diavol”, planta fiind o pacoste în pajști.

Piretru (*Chrysanthemum alpinum*, *Chrysanthemum parthenium* actualmente *Tanacetum parthenium*): din vechiul nume științific *Pyrethrum parthenium* < gr. pýrethron, numele unei specii cu rădăcina cu gust arzător, din gr. pyr, pýretós „foc”, resp. germ. Pyrethrum, fr. pyrèthre.

Pirule (*Euphorbia lathyris*): din fructele plantei se extrăgea un ulei lampant și de aceea credem că fitonimul ar putea îngloba tema pir- „foc”, cf. gr. pyr, pyrós „foc”. Sau avem în acest nume popular o variantă a subst. pilule „hap, pastile”, cf. magh. pirula „pilulă”, fiindcă, pe alocuri, din latexul sau semințele zdrobite ale unor specii de *Euphorbia*, inclusiv *Euphorbia lathyris*, amestecate cu făină, se făceau hapuri contra constipației și hepatitei. Fiindcă planta are și numele boabe de greață/de venin, este posibil ca pirule să însemne „grăunțe”, cf. sl. pyro, gr. pyrós „grâu”.

Pojar (*Hypericum perforatum*, *Polystigma rubrum*) < pojar „foc, pârjol; rujeolă” < sl. požarŭ. Ciuperca parazită *Polystigma rubrum* „arde ca focul”, mai ales frunzele prunilor.

Speciile de *Hypericum* s-au folosit în tratamentul pojarului (rujeolei). Izolat, maghiarii numesc și ei specia *Hypericum perforatum* pozsárnyica.

Prune-vârvoare cf. vâlvoare „vâlvătaie”, cu înțelesul roșii ca flacăra; vâlvoare provine din subst. vâlvă „știmă, zână, duh” (regional cățelușă roșcată), slavonul ваѣхва, bg. vâlvha, dar posibil și din subst. vâlvă cu semnificația de agitație, însuflețire, propagare cu repeziciune (există și termenul vâlvă cu înțelesul de foc mare, vâlvătaie).

Pur (*Verbascum phlomoides*, *Verbascum thapsus*, *Verbascum thapsiforme*): posibil să aibă aceeași origine cu umbrianul purum-e „în foc”, sanscr. Pur care înseamnă atât „pur, curat”, cât și „foc”, frigianul pur, gr. pyr „foc”, antroponimele trace Pyrusala, Pyrulas, Purula (evidențind părul roșcat, ca focul), date fiind fitonimele corespondente rom. lumânărică, germ. Himmel(s)brand „foc ceresc” ș.a. (a se vedea și numele dacic al plantelor, diesema „lumină/făclie divină?”). Eventual îl putem pune în legătură cu tema *bur- „luxuriant” (cf. rad. i.-e. *bu-, *bhu- “a umfla, îmbeșugat”, v.ind. bhūrih “abundent, mult, tare”), fiindcă plantele sunt înalte, cu frunze mari cf. și scr., bg. burjan, rus. burian, rom. buruiană, magh. burján. Nu putem omite nici asemănarea cu substantivul rom. puriu „cărunt, bătrân; tată”, dată fiind perii suri a primei specii și numele științific *Verbascum* < barbasicum < lat. barba „barbă”.

Ruja-focului (*Adonis flamma*): posibil calc după numele german Feuerröschen, care, la rândul lui este o adaptare a numelui științific flamma „ca flacăra”, cu referire la florile roșii ca focul. Românescul rujă are corespondențe cu bg., scr. ruža „trandafir” dar și alte specii cu flori trandafirii ori cu miros de trandafir. Fitonimul ruja avea, inițial, semnificația „roșu”, cf. fr. rouge „roșu” regăsită și în lat. rosa „trandafir”, germ. Röschen „trandafiraș”. M. Vinereanu consideră fitonimul rujă „măceș, trandafir” de origine traco-dacă. Au fost numite ruji și alte plante care nu au comun cu *Rosa* decât, eventual, florile de culoare roz sau roșiatică, uneori portocalie ori galbenă. În unele situații avem variante derivate din adj. roșu (cf. roșă/rușă, ruși, rușioară, rușoară, rușulică, rușuliță), în altele posibilele contaminării cu subst. rugină/adj. ruginiu. Din română sau sârbă, maghiarii au împrumutat fitonimul rozsa, ruzsa (*Althaea rosea*, *Callistephus chinensis*, *Centaurea moschata*, *Chrysanthemum indicum*, *Helichrysum bracteatum*, *Paeonia officinalis*, *Rosa* spp., *Rudbeckia laciniata*, *Tagetes patula*, *Viburnum opulus* f. *roseum*, *Zinnia elegans*).

Semenic (*Antennaria dioica*, *Filago* spp., *Helichrysum arenarium*), a se vedea simioc.

Siminic (*Achillea ptarmica* f. *ligulosa*, *Antennaria dioica*, *Helichrysum arenarium*, *Leontopodium alpinum*), a se vedea simioc.

Siminic-de-câmp (*Antennaria dioica*), a se vedea simioc.

Siminic-sălbatic (*Gnaphalium sylvaticum*), a se vedea simioc.

Siminoc (*Antennaria dioica*, *Filago* spp., *Gnaphalium* spp., *Helichrysum arenarium*, *Leontopodium alpinum*), a se vedea simioc.

Siminoc-de-gălbinare (*Artemisia cina*), a se vedea simioc.

Siminoc-pitic (*Gnaphalium supinum*), a se vedea simioc.

Simioc (*Filago arvensis*): cf. scr. smilje, smilika (*Filago*, *Gnaphalium*, *Gomphrena globosa*, *Helichrysum*), scr. semanjac, rus. šmin, țmin (*Helichrysum arenarium*), pol. cmyn (*Antennaria dioica*), care, pot avea semnificația bg. semennik, scr. semenjuc “ramură păstrată pentru sămânță” dar și a lit. szėmas “gri” fiindcă plantele au și numele rom. cenuș(l)ie, albumeală, albumiță, lânăriță, flocoșele, fiind gri-argintii (de comparat, eventual, cu gr. asėmi „argint”, din care macedorom. asime). În această accepțiune și muntele Semenoc ar însemna „Surul”. Dacă semenic/siminoc ar avea semnificatul

„uscat” ori „lânos, păros”, așa cum par să sugereze corespondentele feștilă (*Filago germanica*) și scânteuță (*Antennaria dioica*) (de comparat și cu rom. șomoiog „mănunchi de paie”, magh. szóma „paie”), atunci am putea face legătura cu fitonimului geto-dacic diesema “torța/lumânarea Domnului” sau “focul ceresc” (*Verbascum spp.*), rom. lumânărica lui Dumnezeu, macedorom. țeară-al Dumnidză’ și germ. Himmelsbrand²⁷. Dioscorides scrie că unii folosesc frunzele de gnaphalion (din gr. gnáphalon „lână, pâslă”) în loc de călți/smocuri de lână. Tot el scrie că egiptenii numesc planta semeon. Eventual fitonimul semenic/simnic, ca și oronimul Semenice ar putea avea semantica „semn/semnal” (cf. gr. sema, lat. signum „semn, semn de hotar; semnal”), cu trimitere la semnalele luminoase/focurile de semnalizare/avertizare de pe înălțimi. Ori unele fitonime și oronime sunt în legătură cu sl. zimniū „de iarnă” cf. rom. zimnic, zemnic, semnic „pivniță, beci”, aluzie la păstrarea plantelor peste iarnă, iar în cazul oronimelor, la munții înzăpeziți. Toate speciile sunt sălbatice, unele de munte, altele de câmp și cresc la noi, doar *Artemisia cina* este asiatică, semințele ei fiind utilizate contra gălbînării și limbricilor. *Gnaphalium supinum* este o specie foarte scundă, pitică.

Solovârviță, solovârfiță (*Phlomis pungens, Phlomis tuberosa*): posibil din tema *solo- din rad. i.-e. *k’ū-l “ascuțit, suliță” și subst. vârful, cf. corespondentul scorogoi, aluzie la bracteele subulate ale florilor; sau pentru că *Phlomis tuberosa* este folosită în medicina populară românească, numele lor poate îngloba în prima parte tema *sal-v- „a vindeca”, cf. lat. salvus „sănătos” și salvia. Poate fitonimele de mai sus derivă chiar din lat. salvare și au fost ulterior contaminate de sb. vrh, sl. vrühū „vârful”. Pentru ultima specie ar putea fi valabilă și provenința din rad. i.-e. *g’el- „luminos” care s-ar suprapune peste semnatica numelui științific *Phlomis* < gr. phlox „flacără”, aluzie la folosirea frunzelor păsoase ca fitil. Germanii îi spun și ei Filzkraut și Brandkraut.

Tufă-de-foc (*Hamelia petens*) < tufă cf. lat. tufa; M. Vinereanu consideră termenul prelatin. Este un arbust bogat flori roșii ca focul, de unde și numele germ. Feuerbusch, engl. Firebush, denumirea românească fiind un calc.

Vinețica-focului (*Russula emetica*) < aluzie la culoarea roșie a pălăriei. Unele specii de ciuperci din genul *Russula* deși au alte culori au primit numele generic „vinecioare, vinețele” urmat (uneori) de un termen care evidențiază adevărata cromatică a pălăriei. Vinecioarele sunt, de regulă, ciuperci cu pălăria vânătă < lat. venetus sau care se învinețesc la rupere, unele cu latex care se învinețește ori care învinețește palmele și buzele consumatorilor.

Analizând motivele care au dus la denominație, obținem următorul tablou:

Plante cu gust pișcător, care înțepă sau „ard”	Plante denumite astfel după aspect	Explicație de natură lingvistică	Explicație medicinală sau mitologică
Arzoaie	Ai-de-floare-roșie	Crinul-focului	Ațâțătoare
Floarea-focului	Arsenic	Flămâzică	Buruiană-de-foc-ghiu
Floarea-luminei	Candelă	Flox	Buruiene-de-spurcat
Iască-de-scăpărat	Culoarea-focului	Focul-drăguței	Floare-de-foc-viu
Mușchi-de-foc	Flacără	Focie	Iarbă-de-foc-viu
Oieșea	Flăcărele	Iască-de-scăpărat	Pirule

²⁷ C. Drăgulescu, R. Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2000.

<i>Otrățele</i>	<i>Floarea-jarului</i>	<i>Jar</i>	<i>Pojar</i>
<i>Piretru</i>	<i>Focăriță-de-munte</i>	<i>Pur</i>	<i>Siminoc-de-gălbinare</i>
<i>Pirule</i>	<i>Focșor</i>	<i>Tufă-de-foc</i>	<i>Siminoc-pitic</i>
<i>Pojar</i>	<i>Focie</i>		<i>Șolovârviță</i>
<i>Semenic</i>	<i>Focușor</i>		
<i>Siminic</i>	<i>Jar</i>		
<i>Siminic-de-câmp</i>	<i>Măr-foc</i>		
<i>Siminic-sălbatic</i>	<i>Opaiț(ă)</i>		
<i>Siminoc</i>	<i>Opaiță-roșie</i>		
<i>Simioc</i>	<i>Opaițul-pădurii</i>		
	<i>Opaițul-Rodnei</i>		
	<i>Opalițăl</i>		
	<i>Opățel</i>		
	<i>Para-focului</i>		
	<i>Parpian</i>		
	<i>Pârleac</i>		
	<i>Prune-vârvoare</i>		
	<i>Pur</i>		
	<i>Ruja-focului</i>		
	<i>Șolovârviță</i>		
	<i>Vinețica-focului</i>		

Majoritatea fitonimelor sugerează, așadar, aspectul fizic al plantelor, în special sugerând culoarea de un roșu aprins, urmând ca număr cele care „ard” sau ustură, apoi denumirile care au o explicație de natură medicinală sau mitologică și, în fine, cele cu explicație lingvistică, fie că este vorba despre un termen livresc, fie o etimologie populară, o confuzie etc.

Implicațiile și simbolistica lumii vegetale în culturile tradiționale sunt evidente și îndelung discutate. Vegetația a fost pusă, încă din paleolitic, în relație directă cu femeia, necesitând pentru creație principiul masculin solar (sau al focului). Fertilitatea pământului și fertilitatea femeilor sunt solidare. Totodată, s-a răspândit concepția conform căreia, după moarte, omul, născut din Pământ (femeie) se reîntoarce la mama sa²⁸ sau trebuie să fie ars, iar civilizațiile agricole dezvoltă o religie cosmică, activitatea religioasă concentrându-se în jurul misterului central: înnoirea periodică a Lumii.

BIBLIOGRAPHY

Bejan, Dumitru, *Nume românești de plante*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991.

Bidu-Vrăncianu, A., Călărașu, C., Ionescu Ruxăndoiu, L., Mancaș, M., Pană Dindelegan, G., *Dicționar de Științe ale Limbii*, București, Editura Științifică, 1997; București, Editura Nemira, 2001, reeditat în 2005.

Borza, Al. *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei R.S.R., 1968.

Butură, V., *Enciclopedie de etnobotanică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

Butură, V., *Enciclopedie de etnobotanică românească II. Credințe și obiceiuri despre plante*, Paris, 1988.

²⁸ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol I, Chișinău, Editura Universitas, 1994, p. 41.

- Candrea, I. A., Adamescu, Gh., *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească”*, București, Editura Cartea Românească, 1932.
- Chivu, Gheorghe, *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicționar al limbii române*, studiu introductiv, ediție, indici și glosar de Gh. Chivu, Editura Academiei Române, București, 2008.
- Chivu, Gheorghe, *Nume de plante în Dictionarium valachico-latinum*, în *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze, Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, I, Editura Universității din București, 2010, p. 333-340.
- Chivu, Gheorghe, *Nume de plante în texte românești vechi*, http://onomasticafelecan.ro/iconn2/proceedings/9_04_Chivu_Gheorghe_ICONN_2.pdf, accesat la 9 octombrie 2016.
- Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, 2002.
- Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, București, Editura Cartea Românească, 1931.
- Dicționarul etimologic al limbii române*, I (A-B), București, Editura Academiei Române, 2010.
- Dicționarul etimologic al limbii române*, II (C-cizmă), București, Editura Academiei Române, 2015.
- Dicționarul limbii române*, (în XIX volume), București, Editura Academiei Române, 2010.
- Drăgulescu, Constantin, *Dicționar de fitonime românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.
- Drăgulescu, Constantin, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.
- Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2000.
- Drăgulescu, Constantin, Drăgulescu, Radu, 2014, *Considerații asupra unor lexeme daco-geto-trace*, Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.
- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol I, Chișinău, Editura Universitas, 1994, p. 218.
- Gledhill, David, *The Names of Plants*, fourth edition, Cambridge University Press, 2008.
- Gorovei, A., *Credințe și superstiții ale poporului român*, București. Editura Vestala, 2103.
- Hasdeu, B.P., *Etymologicum Magnum Romaniae*, București, 1894.
- Marian, Simion Florea, *Botanica poporană română*, vol. I Suceava, Editura Mușatinii, 2008, vol. II-III, București, Editura Academiei Române, 2010.
- Niculică-Voronca, Elena, *Datinile și credințele poporului român. Adunate și așezate în ordine mitologică*, 2 vol., București, Editura Saeculum Vizual, 2008.
- Pamfile, Tudor, *Mitologia poporului român*, 2 vol., București, Editura Vestala, 2008.
- Russu, I. I., *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Terian, Simina, „Premise pentru o poetică a textemelor”, in: *EITM5*, Târgu Mureș http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETM5_Part41.pdf.
- Terian, Simina-Maria, *Textemele românești. O abordare din perspectiva lingvisticii integrale*, Iași, Institutul European, 2015.
- Vinereanu, M., *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europeanistică*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.